

Bezwaren tegen euthanasie ontkracht

Interview / Professor Walter De Bondt maakt positieve evaluatie op van euthanasiewet

„We hebben nog geen enkel euthanasiegeval moeten doorsturen naar het parket omdat er fouten werden gemaakt”, zegt professor Walter De Bondt (Ugent en VUB). „Bovendien blijken veel bezwaren die vooraf door tegenstanders van de euthanasiewet aangedragen werden, in werkelijkheid niet op te gaan. Tom Dams

Professor Walter De Bondt maakt deel uit van de Federale Controle- en Evaluatiecommissie Euthanasie, die de euthanasiepraktijk in ons land controleert. De commissie stelde zopas haar evaluatierapport op voor de jaren 2004 en 2005.

Hoeveel keer werd er euthanasie uitgevoerd in ons land?

Professor De Bondt: „In 2004 werden er 29 gevallen per maand geregistreerd, in 2005 30 per maand. In 2004 en 2005 samen gaat het om 742 geregistreerde gevallen van euthanasie, of drie tot vier per 1.000 overlijdens. De keuze voor euthanasie is dan ook relatief uitzonderlijk. De vloedgolf van euthanasievragen waar tegenstanders voor vreesden, is er dus niet gekomen.”

Wettelijk kunnen twee soorten euthanasie. Vooreerst kan je een „voorafgaande wilsbeschikking” opstellen.

„Zo'n wilsbeschikking slaat op één specifiek geval: een onomkeerbare toestand van buitenbewustzijn. Je kan bijvoorbeeld in een onomkeerbare coma belanden na een zwaar verkeersongeval of een hersenbloeding. De wet voorziet in de mogelijkheid om vooraf te laten optekenen wat je zou willen dat in een dergelijk geval met je gebeurt. Zo'n voorafgaande wilsverklaring moet je schriftelijk opstellen met minstens twee getuigen. Van die twee moet er zeker één zijn die geen materieel belang heeft bij jouw overlijden. Erfgenamen bijvoorbeeld hebben dat natuurlijk wel.”

„Het belang van zo'n wilsverklaring is niet te onderschatten. Denk maar aan de Amerikaanse Terry Schiavo. Haar man zei er zeker van te zijn dat ze, gezien haar onomkeerbare coma, had willen sterven. Haar ouders beweerden het tegendeel. Dat zijn bijzonder moeilijke en delicate situaties. Had zij, zoals bij ons kan, een voorafgaande wilsverklaring opgesteld, dan was haar wens bij ons gehonoreerd geworden.

Fysiek én psychisch lijden

Zijn er al veel dergelijke wilsverklaringen opgesteld?

„Dat weten we niet, want voorlopig worden die nog niet centraal geregistreerd. Maar volgens mijn aanvoelen zal dat niet zo zijn. De voorbije twee jaar werd dertien keer euthanasie uitgevoerd op basis van zo'n wilsverklaring. Het grote publiek is nog niet op de hoogte van de mogelijkheid. Bovendien is het psychologisch voor veel mensen een hele stap om dergelijke zaken op voorhand vast te leggen. Er bestaat overigens een modelformulier, opgesteld door het ministerie van Volksgezondheid. De voorafgaande wilsverklaring moet trouwens om de vijf jaar herbevestigd worden.”

Maar het vaakst gebeurt euthanasie op verzoek van een patiënt?

„De voorbije twee jaar zijn er 729 dergelijke gevallen geweest. De voorwaarde is dat het gaat om patiënten die lijden aan een ongeneeslijke ernstige aandoening én zich in een medisch

uitzichtloze situatie bevinden. Bovendien moet er sprake zijn van aanhoudend, ondraaglijk en niet te lenigen lijden. Ook hier moet de patiënt zijn vraag op papier zetten."

Is dat lijden alleen fysiek of gaat het ook om psychisch lijden?

„In de wet staat dat het ook om louter psychisch lijden kan gaan. Nu we de gevallen van euthanasie van de afgelopen twee jaar hebben nagegaan, stellen we vast dat in de praktijk meestal fysiek en psychisch lijden tegelijk worden vermeld. Fysiek wordt er vooral verwezen naar pijn, uitputting, ademnood, moeilijk slikken, braken, darmobstructies, ernstige wonden en bloedingen. De meest voorkomende vormen van psychisch lijden zijn dan weer het verlies van waardigheid, wanhoop en afhankelijkheid. Of het lijden al dan niet ondraaglijk is, maakt de patiënt zelf uit. Een arts kan dat moeilijk beoordelen, al wordt er tegelijk van hem verwacht dat hij dat nagaat."

Het liefst thuis sterven

Bestaat de kans niet dat patiënten in een opwelling van neerslachtigheid om euthanasie vragen?

„Ook daar moet de arts over waken. Hij moet zich ervan vergewissen dat de patiënt zijn beslissing bewust en met kennis van zaken neemt. Bovendien moet het verzoek om euthanasie herhaald en ook duurzaam zijn. Een patiënt mag dus niet voortdurend twijfelen. Ten slotte moet ook duidelijk zijn dat de vraag om euthanasie volkomen losstaat van externe druk, bijvoorbeeld door erfgenamen."

Welke ziekten vragen om euthanasie?

„De hoofdmoot - 83 procent - van de gevallen wordt gevormd door kankerpatiënten. De tweede groep is al een stuk kleiner (zes procent): mensen die lijden aan dodelijke evolutieve neuromusculaire ziektes als multiple sclerose (MS) of amorfe laterale sclerose (ALS)."

De eerste legale euthanasiepatiënt in ons land Mario Verstraete - MS-patiënt en sterk pleitbezorger van de euthanasiewet - onderging euthanasie thuis en niet in het ziekenhuis. Gebeurt dat vaak?

„Eigenlijk wel. In 2004 en 2005 gebeurde 39 procent van de levensbeëindigingen bij de patiënten thuis. Veel mensen sterven liever thuis dan in het ziekenhuis. Anderzijds valt op dat slechts vijf procent doorgaat in rust- en verzorgingstehuizen."

Vooraf vreesden tegenstanders dat vooral oudere patiënten om euthanasie zouden vragen. Blijkt dat uit de cijfers?

„Nee, in 77 procent van de gevallen gaat het om patiënten tussen 40 en 79 jaar. Minder dan een procent is tussen 18 en 20 en slechts 17 procent ouder dan 80. Nochtans is die laatste leeftijdsgroep goed voor 50 procent van de overlijdens. Dat oudere patiënten om euthanasie zouden vragen om bijvoorbeeld hun familie niet tot last te zijn, blijkt dus zeker niet uit de cijfers."

Extra specialisten consulteren

Kunnen artsen op eigen houtje euthanasie uitvoeren?

„Nee. Om te beginnen moeten ze vooraf een collega-arts consulteren. Die moet de patiënt ook onderzoeken - hij mag dus niet gewoon afgaan op het medisch dossier. Als het gaat om patiënten die niet terminaal ziek zijn en die dus niet binnen afzienbare tijd zullen overlijden,

moet er zelfs een derde arts bij gehaald worden, een psychiater of een specialist in de aandoening in kwestie. Onder andere ALS- of MS-patiënten, gebruiken deze procedure."

„Overigens merken wij dat artsen - zelfs als dat niet wettelijk verplicht is - er extra specialisten bij halen. In de 742 uitgevoerde gevallen van euthanasie werden er zo 391 artsen en 274 palliatieve teams extra geraadpleegd. Ook achteraf is er controle: dan behandelt onze Federale Controle- en Evaluatiecommissie Euthanasie alle gevallen. Als wij vaststellen dat de wettelijke vereisen niet werden nageleefd, maken wij het dossier over aan het parket. Dat hebben we, sinds de euthanasiewet in september 2002 in werking trad, echter nog geen enkele keer moeten doen."

© 2006 Vlaamse Uitgeversmaatschappij NV